

ถ้วยกาแฟกับประชาธิปไตย

ท่านคงนึกแปลกใจว่า ถ้วยกาแฟเกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างไร

เมื่อในราวเกือบ ๖๐ ปีมาแล้ว นายชายของข้าพเจ้า ร.ต.ต. ประมวล ฐุสรานนท์ มอบถ้วยกาแฟให้ข้าพเจ้า ๔-๕ ชุด เห็นว่ามีสีสันสวยงามก็เก็บเอาไว้โดยมิค่อยได้สนใจไยดีเท่าใดนัก ถ้วยกาแฟเหล่านั้นจึงเก็บจมอยู่ในตู้มาเป็นเวลาอันยาวนาน เมื่อเร็วๆ นี้ หยิบขึ้นมาหวังเอามาทำความสะอาด เห็นข้างถ้วยมีอักษรจารึกสวยงามซักจะมีความสนใจขึ้นมาบ้าง จึงหยิบขึ้นมาดูมีอักษรพิมพ์ติดอยู่ที่ถ้วย “ที่ระฤกแห่งนี้ได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕” ทำให้ข้าพเจ้าตื่นเต้นและดีใจเป็นอันมาก นึกไม่ถึงว่าถ้วยกาแฟนี้จะเป็นถ้วยกาแฟแห่งประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศสยาม (ชื่อในขณะนั้น)

ถ้วยกาแฟอายุ ๖ ทศวรรษ

ถ้วยกาแฟดังกล่าว เป็นถ้วยเคลือบ (Celadon) พื้นถ้วยพิมพ์ภาพและตัวอักษรติดไว้ ถ้วยดังกล่าวทำมาจากประเทศอังกฤษ ขณะนั้นเมืองไทยยังไม่สามารถทำเครื่องเคลือบได้ แต่ปัจจุบันเราสามารถทำได้อย่างดีมีคุณภาพสูง ไม่เพียงเครื่องเคลือบลายครามอย่างเดียวเท่านั้น เครื่องเบญจรงค์-ลายน้ำทอง ก็สามารถทำได้อย่างดี เราแทบจะไม่ต้องซื้อจากต่างประเทศมาใช้ แต่กลับส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมของเราเจริญขึ้นแค่ไหนเพียงใด ขออธิบายลักษณะของถ้วยกาแฟประวัติศาสตร์ ดังต่อไปนี้

๑. ถ้วยกาแฟนมตราหม่มทูนหัว

ทรงเตี้ย ปากกว้าง ๙.๑ ซม. สูง ๕ ซม. มีอักษรสีแดงบนน้ำตาล “นมตราหม่มทูนหัว” คั่นกลางด้วยรูปผู้หญิงเอาถันนมเทินไว้บนศีรษะ อักษรด้านล่าง “บริสุทธ์แลดีที่สุด” ด้านหลังตรงข้ามมีอักษร “สินค้าชนิดหนึ่งของเนสท์เล่” อยู่ในโบทางแฉก ได้กันบอกแหล่งผลิต “SOLIAN WARE SOHO POTTERY LTD. COBRIDGE ENGLAND”

จานรองกลมเหมือนจานทั่วไป มีอักษรสีแดง “นมตราหม่มทูนหัว” “บริสุทธ์แลดีที่สุด” โดยมีรูปหม่มถือถันนมเทินอยู่บนศีรษะ ได้กันบอกแหล่งผลิตด้วยอักษรสีแดงบนน้ำตาล

ถ้วยดังกล่าวมาทั้งหมด ๓ ใบ ขณะนี้ แตกเป็นลายงาบ่อยๆ และสีของถ้วยออกเป็นสีครีม หรือสีไข่ไก่อ่อนๆ

๒. เหยือกกาแฟรัฐธรรมนูญ

ที่เรียกว่าเหยือกกาแฟ ก็เพราะรูปลักษณ์ของถ้วยไม่เหมือนถ้วยกาแฟทั่วไป มีลักษณะใกล้เคียงไปในทางเหยือกหรือตั้งเบียร์ ปากคุ่มสอบเข้า กลางป่องคล้ายพ้อมข้าว หูถือใหญ่ มีขนาดใหญ่กว่าถ้วยกาแฟชนิดน้อย

ปากกว้าง ๖ ซม. สูง ๘.๕ ซม. ถ้าถือหูอยู่ทางด้านขวามือ เห็นภาพ ๔ สี พานรัฐธรรมนูญอันเป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตย พานทองซ้อนกันสองชั้น ตัวรัฐธรรมนูญวางไว้บนพานชั้นบนสีเหลืองทองตัดด้วยเส้นสีดำ รวงข้าวเขียวเหลืองล้อมรอบพานรัฐธรรมนูญ มีริศมีแผ่ออกมาจากรวงข้าวเป็นสีฟ้าอ่อนๆ ด้านล่างของรวงข้าวผูกด้วยโบสีแดงเพื่อให้รวงข้าวติดกัน ๖ นิ้วตรง ๔ นิ้ว ปักติดกับรวงข้าว สองฝั่งเล็ก สองฝั่งใหญ่ มีอักษรอยู่ในแถบโบสีเหลืองด้านล่างสุด "ที่ระฤกแห่งวันได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕" ถัดจากวันเปลี่ยนแปลงการปกครองในราว ๖ เดือน

พลิกไปอีกด้านหนึ่งเป็นสีแดงล้วน "เป็นที่ระฤกจากบริษัทนมตราหมีหนูนหัว" วางตัวอักษรโค้งเป็นครึ่งวงกลมล้อมรอบโบริมเป็นจักๆ และมีคำว่า "สินค้านสท์เล่" ทับอยู่กลางโบ เบื้องล่างมีโบทางสองแฉก

ใต้กันเหยือกมีภาษาอังกฤษ "SOLIAN WARE SOHO

POTTERY LTD. COBRIDGE ENGLAND" ด้วยตัวอักษรสีทอง งานรองสีเหลืองปากจับเป็นหยักๆ รวม ๑๒ จับ กว้าง ๑๕ ซม. ภายในงานพิมพ์รูปพานรัฐธรรมนูญ-รวงข้าว-ธงชาติ ๔ สีเหมือนตัวเหยือก แต่มีขนาดย่อมกว่าตัวเหยือกชนิดน้อย ถัดไปจากริมงานด้านในมีอักษรสีแดงใจความเหมือนในเหยือกกาแฟ "เป็นที่ระฤกจากบริษัทนมตราหมีหนูนหัว" และ "สินค้านสท์เล่" อยู่กลางโบโพธิ์ ใต้ล่างมีภาษาอังกฤษนอกสถานที่ผลิตแห่งเดียวกับตัวเหยือก ทั้งเหยือกและงานรองปากขอบสีทอง

๓. ถ้วยกาแฟรัฐธรรมนูญ

รูปแบบเป็นถ้วยกาแฟธรรมดา ปากกว้าง ๘ ซม. ปากขอบสีทอง ส่วนสูง ๘ ซม. เท่ากัน งานรองถ้วยกลมกว้าง ๑๕ ซม. รูปภาพรัฐธรรมนูญ ๔ สี และตัวอักษรเหมือนกับเหยือกกาแฟทุกอย่าง

๔. ถ้วยกาแฟตราหมี

นมตราหมีผลิตถ้วยกาแฟแจกเป็นที่ระลึกเช่นเดียวกับถ้วยกาแฟรัฐธรรมนูญ มีขนาดเดียวกับถ้วยกาแฟตราหมีม้วนหัว ตัวถ้วยหนา กว่าหมีม้วนหัวมาก เนื้อออกสีขาวปนฟ้าอ่อนๆ

ที่ตัวถ้วย มีแม่หมีนั่งเอาขบวนให้ลูกหมีนั่งบนตักใส่ปาก ดูคนม มีภาษาอังกฤษ "BEAR BRAND" และ "GENUINE SWISS MILK" อีกด้านหนึ่งมีภาษาไทยตัวใหญ่ "นมตราหมี" และภาษาจีน 熊 牌 牛 乳 พิมพ์ด้วยสีน้ำเงินล้วน

จานรองถ้วยกลมตรงกลางมีภาษาอังกฤษ "BEAR BRAND" "GENUINE SWISS MILK" มีรูปแม่หมีกำลังอุ้มลูกหมีให้ดูคนม มีอักษรไทยเป็นรูปโค้งครึ่งวงกลม "ด้วยถือนันทนนาการจากบริษัทนมตราหมี แห่งประเทศสวิสเซอร์แลนด์" ด้านล่างมีอักษรจีนโค้งครึ่งวงกลมเช่นกัน 熊 士 熊 牌 牛 乳 公 司 製 ๕ ๕ ปากจานกว้าง ประมาณ ๑๔.๕ ซม. ได้กันจานบอกลานที่ผลิต "ROYAL IRON STONE WARE" ตรงกลางเป็นรูปมงกุฎ "JOHNSON BROS ENGLAND" สีของจานสีขาวปนฟ้าอ่อนเหมือนสีของถ้วย สงสัยว่า "นมตราหมี" สมัยโน้นเป็นของบริษัทนมตราหมีจริงๆ ปัจจุบันเข้ามาสังกัดในบริษัท "เนสท์เล่" หมด แต่จะอย่างไรก็ดี นมตราหมีม้วนหัวหายไปไหน ต้องตลาด เดียวนี้นมตราหมีกลับเด่นดังที่สุด

๕. ถ้วยกาแฟตรากล้วยฝรั่ง

เป็นถ้วยกาแฟรุ่นราวคราวเดียวกับนมตราหมีม้วนหัวและนมตราหมี เพราะนำชายของข้าพเจ้าให้มาพร้อมกัน ตัวถ้วยทำคล้าย ถ้วยน้ำ ๓ ขยัก ปากกว้างกันแคบ ราว ๗.๕ ซม. สูง ๗ ซม. เป็นของบริษัทโต ทำที่ไหนไม่ได้บอกไว้ เพียงแต่บอกว่า "FAN TREE" กับรูปกระป๋องเนย ๔ สี มีรูปต้นกล้วยคล้ายหมี อีกด้านหนึ่งเขียนตัวอักษร "เนยตรากล้วยฝรั่ง" ตัว "เนยตรา" เขียนกลับหัวลงด้วยสีน้ำตาลปนแดง

จานรองถ้วยมีตัวอักษร "เนยตรากล้วยฝรั่ง" กว้าง ๑๓.๕ ซม. เนื้อถ้วยสีขาว เข้าใจว่าน่าจะเข้ามาจากญี่ปุ่น

ถ้วยกาแฟดังกล่าวนี้เชื่อว่าคงเป็นของหายาก ใครมีก็ควรอนุรักษ์ไว้ เพราะมีอายุกว่า ๖๐ ปีมาแล้ว

